

PROGRESUL

Abonamentul:

Pe un an 8 cor., pe jumătate de an 4 cor.
Pentru România și străinătate anual 10 cor.

Foae socială-culturală. Apare în fiecare Sîmbătă.

Redacția și Administrația Nr. 817.
Telefon Nr. 36.

„Cruce românească“.

În aretul „Progresului“ s'a desfășurat cel dintâi evenimentul înălțător al celei mai desăvârșite arătări de frăție la poporul nostru, rînduit de Dumnezeu să moșteniască, dela aceeași mamă, o singură limbă cu două biserici.

Pornim dela frații plugari din Secaș, cari, *uniți și neuniți*, s'au grupat în jurul îndrăzneței idei de a ridica în hotarul comuneii o „cruce românească“.

Idea s'a întrupat. Astfel frații plugari, poate chiar inconștient, au prilejuit momentul ce trebuie să treziască porniri noi, zvîcniri neobișnuite, la ceice se îndeletnicesc a gândi și a simți.

Se întrezărește o potecă nouă, nebatută, nepipăită încă, în zbaterea noastră către cultură și progres. E semnificarea spontană, izvorită din inima neprihănită a unui popor de rînd, care vrea să prorociască începutul unei noue „evoluțiuni“, arătînd alte cărări de bătătorit în viață.

În trecutul nostru bisericesc am avut restîmpuri cînd se făcea școală în socoteala neștiinței și neculturi noastre; cînd în lungul plaiurilor noastre stăpînia cea mai fanatică ură confesională. Erau totațița scăderi, pentru

cari aveau tot dreptul să ne desconsideră, să ne bogatalizeze, străinii. Vina acelor vremi nu o mai pomenim.

Pentru ziua de azi sîntem respunzători noi. Azi latotcazul sîntem mai conștii de ceiace voim. Viața nî-e pornită în dospire; chiagul necesar avem să-l subministrăm și unii și alții. Osînda vremilor, că ne-am rupt în două, nu mai poate fi osîndă, căci nu vrem două culturi, ci o singură cultură — unitară!

Vrem adică o cultură, cum o au și alte popoare, o cultură vrednică de nemotenia strămoșilor noștri, o cultură etnică românească.

Aceasta să ne fie busola. Orcă tendințe răzlețe, orce dibuirii laturalnice, le vom socoti de ceiace sînt: svîrcoliri păcatoase, paradări de oameni nevrîstnici. Dinpotrivă pe cîrmacii cumînți, pe oamenii cu inimă, cu nume bun, fie în orcare tabără confesională, îi vom încresta, le vom trîmbița mărirea și cîntea, după vrednicie.

Astfel vom ajunge să amuțim între noi graiurile mișeștii, orî gîndurile „rezervate“; vom fi fericiți că ne-am mîntuit de nenorocitul egoism, ce s'a înstăpînit în viața publică românească în paguba frăției și a buneînțelegeri!

Eată cărarea luminoasă, ce scapără din

pornirea spontană a unor plugari tineri, nefătarnici, cari au întîmpinat simpatii generale în cercuri de știință și de cultură. Cărarea încondeiată de Secășanii noștri are să încopcie legătura păcii și buneînțelegeri la poporul nostru, despărțit bisericește, care același fiind, în limbă și 'n zămislire, împlinește voința Ziditorului, reunindu-se, ca dinșii, în jurul „*crucii românești*“ ...

Creștinul cînd se închină înaintea crucii, își îndreaptă gîndul către cel de sus, „de unde vine tot darul desevrșit“. Ne închinăm și noi înaintea crucii vecinilor noștri Secășeni, cari, cu gîndul lor cel bun, au pus pe gînduri și pe cei negîndiți ai noștri, cari din capriciile vremilor apuse au potignit în dezbinarea fatală a chemării, ce o are între oameni semnul crucii.

Crucea ne aduce aminte de jertfa înfiorătoare, ce s'a adus, nu pentru ca cutare sau cutare să-și bată peptul că are înțietate înaintea stăpînului de sus, ci s'a adus, cum o știu și copii dela școală, pentru pacea lumii și iubirea de oameni, mai ales între frați!

Eată dece ni-s'a părut a nu fi fără folos să apreciem iubirea de frate a țaranilor noștri din Secaș, cărora le-a pleznit prin minte o idee atît de laudabilă. Într'un ceas bun!

Foiță originală.

Bocetele românești

de Dr. Iosif Popovič.

În Macedonia și în unele părți din Ardeal se face pom la mort, întogmai ca la uspăț. Giunele e cîntat ca ș'un mire.

Dragul meu, mire cîstit,
Pe ce cale ai pornit,
Foarte rău ai nimerit.
Și cine te-o sfătuit,
Foarte rău că ț-o priit.

Marian p. 581.

Cununia lui însă se deosebește de cununia ce se face deobicei.

La biserică ai ajuns
La cununie te-o pus,
Ș-o scos cununiile
Ș-o aprins luminele,
Îngerășii au prins a plînge
Și luminele a se stînge.

Marian p. 579.

Cununia acesta e curioasă, nici luminele nu vreau să ardă, și plîng și îngerii de mila mirelui.

Pasagiul următor din alt bocet explică îndeajuns motivul plînsului:

Ș-aî plecat la cununie,
Șingurel făr' de soție!
Și cine te a cununa?
— Popa cu cădelnița.
Și nănaș cine ț-a fi?
— Dascălul cu cărțile.
Vătăjel pe cine om pune?
— Da puneți pe cine-ți pune,
Eu amu nu vă pot spune!
Năframa de vătăjel
S-o pue la praporel.
Pînzătura de nănaș
S-o dee la dascălaş.

Marian p. 577.

Năframuța de drușcuță
Ț-om pune-o la sfeșnicuțe.

Marian p. 579.

Și scena aceasta se completează trist după datina veche. Nuntașii 's negri la haine și negri la suflet.

Drușcele
Ți-s crucile,
Sfeșnicul
Vătăjelul,
Praporul
Ți-I nănașul,

Mireasa ț-i clopotul
Să se strîngă norodul

Marian p. 583.

Cucit e mai frumoasă și mai poetică această scenă misterioasă în Miorița:

„Soarele și luna
Mi-au ținut cununa.
Brazi și păltinași
I-am avut nuntași,
Preoți, munții mari
Paseri, lăutari,
Păsărele mi
Și stele făclii“.

Și nici nu se poate altcum, decît ca întreagă natura să ia parte și să fie martora la actul măreț al împreunării vieții cu moartea.

După mamă se cîntă: la Marian numerii XII—XVIII pag. 512—522, la Pop Reteganul nr.ii 42—43 pag. 165, și 27 p. 142—144 și la Papa-hagi nr. XLVIII p. 990, laolaltă avem 11 bocete.

În aceste bocete își depun iubirea lor față de mamă fetele remase orfane. Aceste creațiuni poetice izvoresc din inimă necăjite. Bițele fete au văzut și au auzit cum s'au tînguit mamele lor după frații și surorile lor. Șiroaiele de lacrimi au trezit și în ochii lor lacrimi. Bocetul mamei a lăsat impresii adînci în sufletul fetelor. Cum au făcut mamele, așa fac și fetele. Și plînsul nu-și

Operă în Oravița.

Celebra societate de operă italiană, sub direcțiunea E. Massini, a dat și aici în Oravița Simbătă *Carmen* și Duminică *Il Trovatore*. Societatea are puteri de primul rang: Signa *Paulina Govoni*, cu o voce de mezosopran eschisită, mladioasă, care a ținut rolurile principale atât în *Carmen* cât și în *Il Trovatore* (țiganca), o artistă desăvârșită, care a făcut furori și în alte continente. Primadona dramatică, signa *Penelope Piacentini*, Eleonora din *Il Trovatore*, o sopranistă care escelează mai ales în coloratură, a făcut studiu înalt la Roma, și e pestetot o ființă drăgălașă. Signa *Ida Massini*, fica directorului Massini, debutează în roluri mai mici, fiind încă în formație, cu mai puțină tenacitate, are însă viitor mai ales în regiunile înalte ale sopranului. În *Carmen* însă i-s'a simțit indispoziția. Tenoristul *Angelo Guasco*, și a avea o figură impunătoare, care de dragul artei și-a părăsit cariera de medicinist, ca și bassul *Giovani Di giulio*, coboritor dintr'o familie înaltă din Neapol, un băiat de vr'o 26 ani, fost student la marina italiană, care se desmeardă într'o extenziune extraordinară dela A de sus până la C de jos. Nu mai puțin admirat a fost și baritonul *Attilio Belletti*, contele Luna din *Il Trovatore*, logodnicul sopranistei legere *Ida Massini*, care în afară de arta dramatică fascinează cu baritonul său extraordinar de puternic.

Atât chorurile, cât și dueturile s'au cântat cu o precisiune uimitoare, cum numai școala italiană o poate scoate, ba într'un singur trio, din *Il Trovatore*, din trei pepturi italiene, tenorul, bassul și sopranul, s'a desășurat atîta dunăre de ton, încît întreg publicul atestă, că pe scîndurile frumoșelului nostru teatru, ca vechime al doilea în toată țeara, încă nu s'a pomenit atîta volum de voce, nici artă dramatică reprezentată mai cu demnitate, decît de frații noștri, cari sînt recunoscuți în lume de voinici în arta tonului.

S'a regretat mult, că orchestra, deși compusă din conservatoriști, dar fiind prea puțin la număr, n'a putut contribui la succesul deservit al celei mai înalte arte ce s'a

putut vedea pîn'acum în orașelul nostru. Orchestra a dirijat-o, din necesitate, tenoristul *Gasparino Bartera*, care astfel n'a putut să-și arate și dînsul zmozatura și fineța tenorului leger. E un elev al celebrului *Ventura* din Italia. Pe alacurea, a dirijat orchestra, întregită cu muzicanți acvirați din partea locului, maestrul orchestrei: fiul directorului *Massini*, un băiat de 17 ani, absolvent al conservatorului din *Pesero*, care are mare viitor în tehnica muziceii.

Trupa constă din circa 40 persoane; a făcut turneuri și prin România, unde mai toți au învățat și limba românească, pe care ei o țin numai de un „dialeto”. Dealtfel care nu știa românește, vorbia cu noi Români italieneste, și ne înțelegeam destul de bine. Din România, dela Constanța, au trecut în Constantinopol, unde au cîntat și la curtea Sultanului. Din Turchia au trecut în Bulgaria, și d'acolo au venit în Ungaria, unde vor da reprezentații în mai multe părți ale țării, avînd misiunea sublimă de a nobilita sentimentele.

Le dorim pretutindenea succes, și am dori să-i mai vedem odată în Oravița!

Ghejia.

IGIENĂ.

— Despre încălțăminte. —

de

Dr. Gheorghe Crăniceanu.

Opincile au dezavantajul, că intră în ele apa, mai ușor decît în cizme, și cînd ești ud la picioare, mai greu îți vine a te descălța și earăși a te încălța; pe cînd cizma sau botiniî repede îi încalți sau descălți. Încălțarea cu opinci reclamă mult timp, din care cauză cei leneși preferă a dormi încălțați. Pentru copii mici încă e bună opinca potrivită, căci ghețele comprimă mai mult degetele lor nedeprinse a fi strinse la un loc.

În armată opinca ar avea inconvenientul că nu se poate ține așa bine ca cizma. Soldatul taie o bucată din curea, sau rupe nojița, și opinca bună cere o îngrijire ca și a vioară bună. Românul, cutoatecă îi place să poarte opinci, totuși alege bucuroși și cizma, cînd este în stare a și-o cumpăra. Fă de exemplu pe vre-un țaran primar, și veî vedea cum se aruncă în cizme și cum îi place.

În apropiere de orașe mari se observă chiar tendința săteanului de a preferi mai mult cizma decît opinca. Opinci de pînză poartă numai cer-

șitoriî; opinca de pele prea subțire nu apără destul talpa. La frig uscat cred că opinca cu multe obele este mai bună decît cizma, căci pe ghețuri nu lunecă așa rău ca cizma. Pe earbă verde și pe coastă dincontră, cizma tot se mai poate înfige în pămînt.

Defectele cizmelor și pantofilor orî că sînt prea strîmte orî sînt cu călcie prea înalte. Cînd sînt prea strîmte, fac bătăturî la picior, orî împedecă circulațiunea, și piciorul amurțește, ear cînd tocurile sînt prea înalte, piciorul fuge înainte și se simte strîns tot ca în cazul cînd încălțămintele sînt strîmte. Dacă tocurile, pe lîngă că sînt înalte, mai sînt și ascuțite, sucirea piciorului se întîmplă prea ușor. O cizmă, sau gheată bună, să nu strîngă piciorul nicăiri, și să nu fie așa ascuțită la vîrî, ca să strîngă degetele piciorului unul peste altul, din care cauză se face suginî și unghie încarnată. Să fie făcute după picior, adevă ce este pentru piciorul drept, să rămînă tot pentru acela, și să nu se schimbe cu stîngul. Călciul cel mai bun s'a dovedit că este cel de 2—3 cm. înălțime (fazonul englez are și mai puțin), pecînd în lungime și lățime să fie de cîte 5 cm.

(Va urma).

Economie. Despre grădinărit.

— Reflexii. —

Salut cu dragoste pe tînarul forestrier V. Pascu pentru pornirea sănătoasă din „Progresul”, vorbind deslușit despre grădinărit. Zice d-sa într'un punct, din coloana din mijloc, că lupta pentru existență devine tot mai cumplită, așa că nouă nimeni nu ne-ar da ceva, ba și ce avem, ne-ar lua. Un adevăr mare. D-nul Pascu vede lipsese noastre prin adevărata prismă, căci în punctul al 3. din tratatul d-sale arată că folosul pămîntului, exhaustat de puterea productivă, e înlocuit prin cambiile băncilor, și cunoscînd defectul, arată și mijlocul de îndreptare, se înțelege că numai pe unde se poate, prin grădinărit, demonstrînd cu cifre despre ceiace, eu unul, care am afacere cu un grădinar bulgar, îi dau aici în public dlu Pascu atestat, că scrie adevărul. Am un Bulgar așezat pe o parcelă de 8 jugere din sesia mea, din care numai 3 jugere mi-au adus folos de 90—100 fl., ca arendă anuală; ear cînd nu era finul bine pornit bine de cu, primavară, nu mi-l lua nimeni nici cu 30 fl. Între cele 3 jugere, unul, dela poalele dealului, e mlăștinos, așa că abia a adus folos anual de 20 fl. Bulgarul însă făcînd șanțuri mai adînci de cum le făcusem eu, a sămănat acolo curcubete lungărețe, și a avut o recoltă de peste 7000 (șapte mii), cari valorizate dela 10—3 cr. dărăbul, dau o sumă ce o poate afla orcine, căci numai cu 3 cr. dărăbul, încă face suma de 210 fl. S'a pus

are izvorul numai în imitație: această imitație nu e un act de moda sentimentelor populare, ci e mai mult reflexul inimei femeesti în puterea lui adevărată.

Nu știu în minte ce ț-a dat,
Și pe noi că ne-ai lăsat
Lemnelor și petrilor,
Negrilor străinilor...

Marian p. 512.

constată o inimă părăsită de fată, și mama tace filosoficește. Fata însă vede cum vin cu praporii și cu alai după mă-sa, și inima pune din nou alte vorbe pe buzele ei, ce tremură de groaza morții:

Vai de mine, mamă dragă,
C'amu 'n pămînt mi-te bagă,
Vai de mine, maică dulce,
C'amu 'n pămînt te duce.

Pop Reteganul p. 142.

și mă-sa tot tace și nu răspunde. Fata se îndreaptă către pămînt, care acum încă a perdut mila, și cuprinde pe mama ei iubită.

Bată-te urîtul lut,
Mult ești negru și urît,
Pe mamuța ai îndrăgît!

Marian p. 514.

Pămîntul încă tace, numai durerea ei nu se astîmpără, și se 'ndreaptă dinnou către maică-sa:

Eu m'aș ruga Dumitale
Să nu faci această cale,
C'astă cale-î călătore
Și 'napoi neitorcătoare,
Și aist drum îi călător
Și 'napoi neitorcător.

Marian p. 513.

Draga ei și mila ei, scumpa ei și draga ei, face drumul în urma unei porunci mari, care trebuie să se împliniască. Singurătatea însă nu părăsește biata creatură: fata noastră își aduce aminte, ce bine era, cînd mă-sa trăia, cum prindea sfatul ei, cum îi hotăra forma la țesut, purta margina la lucrul cîmpului, îi arăta și împărția lucrul în casă și 'n grădină. Și cînd venia dela cîmp, totul era în bună rinduială; mama voioasă, fata bucuroasă, și casa nu ducea lipsă.

Ah, mămuță, draga mea,
Draga mea și buna mea,
Inima cum te-a lăsat,
De pe mine m'ai lăsat,
Ca p'o păserică 'n gard
La toți oamenii de sfat,
Ca p'o păserică 'n holdă
La toți oamenii de horbă;

Ca p'o păserică 'n laz
La trudă și la năcaz.

Pop Reteganul p. 165.

Acum însă truda și necazul au scos din inima ei voea bună. Casa goală e pustie, și masa lor nu mai e masă.

Orî dincotro voi veni,
Maică dulce n'oi găsi,
Tot de străin m'oi lovi,
Doamne, supărat oi fi;

Orî dincotro-oi înturna,
Maică dragă n'oi afla;
Vai, tot de străin oi da,
Fată supărată-oi sta.

Pop Reteganul p. 144.

Străinul și singurătatea n'o părăsesc de loc, tot asemenea ca dorul și jalea după mamă.

Dar care fată n'ar plinge,
Cînd ș'ar vedea maica 'n sînge,
Pe care inima n'o doare,
Cînd vede că maica moare?

Pop Reteganul p. 143.

Eu nu cred că s'ar găsi vr'una, care ar avea mintea și inima întregă.

(Finea va urma.)

Bulgarul meu să judece și dealul, fără analize chimice. În anul prim a săpat, cu săpele lor, ca I jug. și l-a săpat și a douaoră punind ceapă, verdețuri, parădise, mazăre, pepeni și lubenițe, crumpi; numai curechiu nu. Și din toate a cules destul; pagubă a avut numai în parădise, că brumase prea de timpuriu, și mai avea încă de vr'o 100 fl. de vânzare. Observ că deși a fost anul așa secetos, totuși a recoltat de pre cele 3 jug. mai bine de 1000 fl. N'a dus o oală de apă la nicio plantă, că n'a avut de unde, căci și riul secase. Numai din datul lui Dumnezeu și din truda mînilor lui și a muierei sale a avut folos. Puțin a năimit, căci e un începător sărac, și ca atare a avut a se lupta și cu alte pedeci. N'avea sârmanul gunoi putred d'ajuns; a sămănat cam tîrziu, cînd clima e mai rece, și totuși ce deosebire între el și între al meu câștig ce l-am avut în decurs de 30 de ani.

Pricep și eu ceva din agronomie, căci petrecînd în jurul Gratz-ului citeva săptămîni, am văzut lucruri mai cuminte decît la noi. Am văzut crumpii sămănați pe fața brezdeii nu pe solul pămîntului, așa că brezda următoare să-i acopere bine, dar să nu fie prea afund sămănați. Apoi ca să resară mai iute, călca brezdele cu un tăvălic. Și am văzut că numai cu un bou grăpa, ear, celalalt odihnia, și plugarul dejuna mîinînd boii în plug.

Atîta stimă are un econom față de celalalt, încît ară cu boii avînd coșară de drot la gură, numai ca să nu se atingă la săcara vecinului, căci grîu foarte puțin se cultivă p'acolo din cauza climei reci. Avere-a ar Broșteneanțul d. e. atîta stimă față de vecinul său? Însfîșit ce diferință mare între aceia și între Bănățenii noștri. Am văzut dealfel și ticăloșia agronomică din România...

Repet că pe unde se poate aplica grădinaritul, aplice-se, ear pe unde nu, lucrese după un sistem mai rațional. Eată dece e atît de binevenită lecția d-nului Pascu.

Agronomii noștri să-și dea copii dela etatea de 14-20 ani la școlii agronomice cite 1-2 ani. Toți meseriași umblă în „vandră“, și marele fundator, ștregarul Nedelcu din Lugoj, a umblat prin Anglia etc. și numai așa, învățînd a cunoaște țări și oameni, a putut să câștige cele 75 mii fl., nu numai lucrînd ca un dobitoc, ci avînd sporul mîinții. Paurele nostru nu se mișcă de acasă. Ducîndu-se un fecior cu carte în străinătate, acolo ar învăța lucrare mai rațională a pămîntului și sistematic a crește vite. Nu pot uita caîi cei mîndri ai nemților. Astfel de tineri, venind îndărăt acasă, ar fi propagatorii cei mai chemați pentru reforma agronomică. Bagseama fiindcă sînt mai înaintați în cultură, poporul acela e mai religios, nu fălos ca Românul, și Dzeu îi și ajută, căci acei oameni își aduc aminte și de vite în rugăciunile lor. Nu sînt așa chipeși ca ai noștri, fiind nutriți mai mult cu vegetale. Luxul lor însă stă în vite, în curățenia casei. Comitatul ar trebui să dea ști-

pendii pentru a putea tînării noștri să meargă la școale agronomice. „Astra“ încă ar putea da ajutoare pentru asemenea scopuri. Să se întrecă și Ven. Consistor a tipări, din camelele multelor fundațiuni, broșuri mici cu cuprins agronomic, despre creșterea vitelor, pomărit, albinărit. Ear pentru edificarea sufletului să se tipăriască broșuri cu cuprins moral. Un jidan vinde psaltirea cu 3 cr. și bun servii face. Pentru cine și cu ce scop cresc camelele dela fundațiunile ce le avem, dacă în aceste timpuri critice nu ajung în mîinile poporului, chiar și în mod gratuit, astfel de cărțile folositoare?

Am adus Bulgarul în sesiunea mea, nu numai pentru câștig material, ci cu intențiunea de a ridica comuna aceasta, vecină cu Reșița cea mult consumătoare, la bunăstare ce imi închipui că ar avea-o nemții. Noi bagseama vom fi toți descendenți d'af lui Fabius Cunctator, căci prea tîrziu ne decidem pentru lucruri folositoare.

Cultivarea trifoiului, și lăptăritul, și mult timp va mai trece până sălata, verdețurile și ceapa vor scoate din piață pe nemții dela Morizfeld și Verșet.

Dacă poporul ar avea sprijinul cuvenit, comitatul nostru, deși muntos și fără vine de aur, ar avea o bogăție îndoită în toți ramii de cultură. Nu e de desprețuit nici apicultura etc. Comuna Tîrnova bunăoară, cu clima ei sănătoasă, ar da cei mai petroși cai. Se zice că în bătălia dela Crimeea numai caii moldoveni, oțeliți de clima țării, au putut purta strapața și gerul, pecînd caii din țările beligeranților s'au prăpădit. Lucruri d'acestea nu le vād cei chemați a le vedea, deaceia sînt sfatură ca ale d-nului Pascu atît de prețioase, jurnalistica le duce pe arpile ei, și în inimă bune vor prinde rădăcini.

(Terova)

preot I. Bumbescu.

CRONICA.

Joi s'a ținut aici în Oravița la școala de stat primară, sub presiul învățătorului Fr. Lukács, adunarea generală a învățătorilor comunali și de stat din cercul Oravița-Bozovicî, cu care ocazie învățătorul d' aici Anton Hosztinszky a ținut o prelegere model.

La judecătoria cercuală și la cartea funduară din localitate, cum și la pretură orele de oficiu dela 8 a. m. până la 2 ore d. a.

În Congregația Comitatului s'a decis îngăduirea comunei politice de a contribui la ridicarea ceasornicului bisericii ortodoxe din *Cacova*.

La *Comoriște* s'a întîmplat un caz înfiorător. O biată femeie a fost căsăpita, mai rău decît pe vremea Turcilor, de făptuitorii nedescoperiți până 'n momentele de față. Comitatul ar trebui să opriască prin ordinațiune purtarea de cuțite la brîu și revolvere.

Ministrul de justiție a dat ordinațiune tribunalelor din țară, ca să i-se raporteze: în cari comune nu sînt încă arangeate referințele de drept ale urbariaștilor față de spahi. Guvernul bagseama are de gînd să stabilizească, printr'un proiect de lege, un termen preclusiv, după care se prescrie toate drepturile urbariaștilor. Aviz interesaiilor, urmași ai iobagilor din 48.

Ni-se anunță că și la *Bozovicî* au înființat Românii o fanfară sub conducerea învățătorului Tudor Chirileanu.

Duminecă s'a cununat aici în Oravița rom. teologul Silviu Pojar cu d-șoara Octavia Nedă, fica harnicului învățător gr. cat. din Reșița română. Felicitări!

Simpaticul nostru colaborator, teolog Nicolae Brînzeu a fost promovat doctor la universitatea din Viena. Bune felicitări!

Alesul preot din Oravița română Cornel Jurca și-a rescumpărat anunțările de logodnă cu 20 cor. în beneficiul gimnaziului din Brad. Bine a făcut.

Soacra învățătorului Traian Lința, baba Iula Micu din *Cacova*, făcînd pită, a căzut sârmana în foc și a ars scrum.

Costa Draghina din Greovaț mulțumește institutului „Plugarul“ din *Cacova* pentru despăgubirea ce a primit-o pentru un junc asigurat.

A apărut „Paedagogium“ tradus din latinește de Ion Roșioru, retipărire din „Răvașul“.

Mine, Duminecă deschiderea stabilimentului de vilegiatură „Valea Orăviții“ (Bányavölgy).

Atragem atențiunea publicului asupra anunțului de pe pagina 4. a petriției notarului Teofil Popovicî din Najdás via Fehértemplom.

Poșta Redacțiunii.

Nyustya. Primit. Se va publica.

Maî multora. Cerem răgaz. Se vor publica cînd le vine rîndul.

Editor-proprietar: **Gheorghe Jianu.**

Redactor responsabil: **Alexandru Purgariu.**

Evoluția și Creațiunea

— Reflexii —

de **AUREL POPOVICI.**

Am văzut că Darwin ține de cauze ale transformărilor: acomodarea, lupta pentru existență, și în legătură cu acestea, selecțiunea naturală și sexuală. Cu aceste principii dară sustă sau cade transformismul din punct de vedere filozofic.

Înainte de toate trebuie să știm însă că factorii lui Darwin (acomodarea, lupta pentru existență etc. . .) există oare în realitate; și dacă da, sînt ele cauze sau numai efecte ale transformărilor?

Din punctul acesta de vedere s'a ocupat Wigand în excelentul său op: „Der Darwinismus“ vol. I, și a dovedit că factorii lui Darwin nu există defapt în natură, și dacă ar obveni undeva, sînt a se considera ca efecte, prin urmare nepotrivite pentru dovedirea teoriei. Arată mai departe că teoria aceasta este chiar periculoasă pentru științele naturale, întrucît observațiunile se înlocuiesc aici prin speculațiuni fantastice. Darwin pentru explicarea acțiunilor naturale, folosește cauze fictive; prin urmare teoria lui Darwin nu se poate numi nici de ipoteză a științelor naturale.

Să luăm pe rînd factorii lui Darwin pe cari și i-a însușit și dl Vladimirescu în tratatul dsale.

1) E fapt că împrejurările (solul, temperatura, nutremîntul, etc. . .) precum și domesticirea produc anumite schimbări în organism, dar numai între anumite margini stabilite în cadrele speciei respective. Și dacă și acest maxim se produce numai prin neîntreruptă intervenire a omului, dela natura lăsată de sine, mai cu greu poți aștepta așa ceva.*) Orcît ne vom trudi cu cultivarea cînelui și a golumbului, vom recunoaște în ei cu siguranță pe canis familiaris și pe columbia livia. Putem constata, deci, că schimbările acestea sînt posibile în natură, dar nu în mod nemărginit, ci numai între cadrele speciei respective. Punctul de pornire a lui Darwin, stă deci pe bază fictivă.

2) Există oare moștenire în senzul lui Darwin. Am văzut că maximul schimbărilor produse, ca să se arate ca stabile, presupun o domesticire înecată, recad domesticității earășî în stadiul prim original.

În natură se validează principiul: „ce sâmenî, aceia răsare“. Carevasăzică: Născutul moștenește aceia, ce-l face să aparțină la aceeași specie,

*) Insuși Darwin recunoaște că intrevenirea omului succede mai mult numai în anumite direcțiuni de prăsilă internă; și și aici rezultatele se obțin numai pe conta altor calități. D. e. „Cu vaca nu poți ajunge până acolo ca să deie lapte bun și gras; la fructe în proporția mărimei sau a buneței scade sâmintă; la flori scade mirosul etc.“ Dacă se pune pond pe cultivarea externă; să produc anumite schimbări numai în dimensiuni, culoare etc. . . dar și aici între margini strîmte.

ca să se deosebiască de alte specii. Cu alte cuvinte: numai timbrul speciei ereditabil. Am văzut că dela regula aceasta — prin domesticire — se fac și citeva abateri neesențiale, în cari însă există tendința de a reveni la origine.

Darwin însă a întors aceste două ade-văruri (fapte) și a pus de variabil, ceiace se moștenește: timbrul speciei (care nu se schimbă); ear schimbările neesențiale (cari vor înceta cu timpul) le-a pus de — ereditabile.

Eată dar și însemnătatea acestui factor în teoria lui Darwin.

Și pentruca nu cumva din împreunări încruciate (între indivizi de diferite specii) să se poată realiza transformismul lui Darwin, s'a îngrijit natura ca fătul acestora să nu se mai poată reproduce.*)

3) Oare există în natură „lupta pentru existență“ și „selecțiunea“ cari în una și aceeași specie, nimicînd pe cei slabi, susțin pe cei tari într'u propagarea speciilor nouă? . . . „Darwin n'a putut aduce aici nici un exemplu“, — zice Wigand — Dl Vladimirescu însă ilustrează acestea cu „creasta și pînteni cocolului, grumazul taurului, colții verului etc. . .“ Vedem că toate ornamentele acestea dispar prin scoplire (la bou, clapon, porc etc. . .)

*) Încrucșările obvin foarte rar, și și atunci fără rezultat. Dacă însă totuși rezultă naștere din încrucșarea aceasta, d. e. între cal și măgar, productul acestora: catrul (mulul) nu se mai poate reproduce.

(Va urma).

2877 szám tkvi 1908.

Arverési hirdetményi kivonat.

Az oraviczabányai kir. járásbíróóság mint lelkönyvi hatóság közhírré teszi, hogy dr. Anca György végrehajthatónak Gyurasza sz. Stojanovics Jula végrehajtást szenvedő elleni 79 kor. 30 fill. tőke követelés és jár. iránti végrehajtási ügyében az oraviczabányai kir. járásbíróóság területén fekvő Krassova községi 167 sz. tjkvben A I. 169 öisz. 185, 762, 2070, 2797, 3114, 3313, 3967 hrsz. a. foglalt ingatlanokból és az ehhez tartozó 2/2040-ed erdőrészből Gyurasza Jula nevében irt 1/8 résznyi jutalékára de a végrehajtási törvény 156. §-a d) pontja alapján az egész ingatlanra 1272 kor.; az ugyanazon tjkvben: † 2712 hrsz. egész részletre 80 kor., † 2741 hrsz. egész részletre 128 kor., † 2744 hrsz. egész részletre 144 kor. kikiáltási áron elrendeltetik azt, hogy az A I. alatti birtoktestre 55 koronán, a † 2712 hrsz. birtoktest 5

kor. 50 filléren, a † 2741 hrsz. birtoktest 5 kor. 50 filléren, a † 2744 hrsz. birtoktest 5 kor. 50 filléren mint a mely ajánlatot dr. Szabó Béla utóajánlatot tevő tett, eladatni nem fognak és hogy a fentebb megjelölt ingatlanok az 1908 évi. június hó 2-ik napján d. e. 10 órakor Krassova községében megtartandó nyilvános árverésen a megállapított kikiáltási áron alul is el fognak adatni.

Árverezni szándékozók tartoznak az ingatlanok becsárának 10%-át vagyis 127 korona 50 fillér, 8 korona, 12 korona 50 fillérés 14 40 fillért készpénzben vagy az 1881., évi november hó 1-én 3333. sz. a. kelt igazságügy-miniszteri rendelet 8-ik §-ában kijelölt óvadék-képes papírban a kiküldött kezéhez bánatpénz gyanánt letenni, vagy annak a bíróságnál előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű elismervényt át szolgáltatni.

Kiadta az oraviczabányai kir. járásbíróóság mint tkvi hatóság 1908. évi április hó 16-án.

Kerekes, kir. aljbíró.

Cine dorește să facă o călătorie de plăcere ieftină, bună și iute

în 6 zile la America

(Statele unite, Canada și Argentina), acela să ceară îndrumări în românește dela

Falk și Comp.

(secția românească)

Hamburg

Strada Raboisen 30.

52-18

Anunț.

La Petrăria

notarului Teofil Popovici din Najdás,

via Fehértemplom (Krassó-Szörény m.)

se capătă

peatră de nisip

de culoare albă și galbină, de densitate tare ca marmora, mijlocie, și moale.

Această piatră, de care nu se mai află pe alocurea, e foarte bună, nu numai de sculpat orce ornamente la zidiri, ci și strugarul poate face din ea orce obiecte. Marele arhitect J. Bibel din Oravița a făcut din piatră de-asta pajura regească pe frontispiciul palatului nou al judecătorei reg. din Verșeț. Are și însușirea, că la ploae, soare și vînt se și mai întărește.

Se vinde per metru cubic, cu prețuri detot moderate.

La cerere se trimite și probă gratuit.

5-1

Valea „Bányavölgy“

stațiune balneară și loc pentru vilegiatură
în Oravița (Banat)

e situată sub Marilla, în mijlocul unei păduri întinse cu brădet.

Aer bogat în ozon, fără praf și apă excelentă de izvoare. Salon de muzică și de lectură, muzică în parc, locuri admirabile pentru excursii. Diferite cure de apă rece, cum și un bassin de înotat de 70 m. de lung. Dușuri-Kneipp, massage și electrizări pentru îmbolnăviri ale sistemului nervos, cum și pentru îmbolnăvirea vaselor inimii și singelui, a organelor de mistuire și resuflare (astma), reumatism, boale femești, dureri de beșică și de rărunchi etc.

Medic curant: Dr. Ludovic Méheș (român). Pension complet (vipt, locuință și serviciu): la zi, dela 4 coroane în sus.

Saisonul: dela 1. Mai până la 30. Septembrie.

Prospecte (și în limba română) se capătă la

Direcțiunea băilor „Bányavölgy“
în ORAVIȚA.

X-1

Anunț.

Avizez onoratul public bănațean, că în magazinul și atelierul meu din Oravița se pot căpăta

cele mai bune ghete

în întreg ținutul sudbănațean.

Prețuri solide și fixe.

Cizme cum și ghete ortopedice, pentru bal și pentru mirese după măsură, forme engleze, franceze și americane.

Primesc sodali muncitori și de omenie, cum și ucenici din case bune și cu nițică școală.

Cu distinsă stimă

Benedict Csongár.

15-12

La Tipografia „Progresul“ din Oravița

se află de vânzare
tot felul de tipărituri bisericești, școlare,
advocațiale și comunale.

Aviz!

Am onoare a încunoștiința P. T. Public din Cacova și jur, că mi-am deschis un

Magazin de lemne

în casa negustorului Adolf Löbl,

în ulița mare din Cacova.

Fiind în legătură cu ferestree din Ardeal, m'am asortat cu toffelul de scinduri, de brad și de moleți lănceți, scinduri pentru podit, lemn pentru zidit, șindilă și lemn pentru rotari, dar mai ales pentru timplari, am de vânzare material de prima calitate.

Îmi voi da silința să mulțumesc mușterii și prin prețuri foarte moderate. Însfirșit invitînd pe orcare trecător să binevoiască a-mi vizita depozitul de lemnărie,

semnez cu toată stima

Josef Tringl.

3-3